

«ОЮА», наук. керівник В. В. Дудченко, офіційні опоненти: С. Г. Стеценко, Д. Г. Манько. — Одеса, 2017. — 209 с.

3. Квеліашвілі І. Зарубіжна практика застосування аутсорсингу в органах державної влади: перспективи для України. Державне управління та місцеве самоврядування. 2015. Вип. 4. С. 171–178.

БОНДАРЕНКО АЛІНА ІГОРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції

ПОЛІСУБ'ЄКТНИЙ ХАРАКТЕР ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Змістовна характеристика правозахисної діяльності сучасної держави, яка сьогодні значною мірою визначається активним розвитком доктрини позитивних зобов'язань держави, має доповнюватися також аналізом ключових напрямів цієї діяльності. У цьому контексті важливо усвідомлювати, що на відміну від більшості видів державної діяльності, правозахисна є інтегрованою в загальну політичну й правову структуру суспільства, а тому її реалізація залежить не лише від держави, але й від інших суб'єктів.

Саме такий полісуб'єктний характер правозахисної діяльності визначає три ключових напрями її реалізації, які стануть предметом аналізу в рамках цього підрозділу. По-перше, сам захист прав у наш час все частіше здійснюється державою через антидискримінаційні заходи, адже саме формальна й субстантивна нерівність сьогодні є ключовим фактором порушення прав людини не лише в перехідних, але й розвинених демократичних суспільствах. По-друге, взаємодія держави з іншими суб'єктами правозахисту, передовсім неурядовими організаціями, є фундаментальною запорукою ефективності гарантування прав людини і їх відновлення в разі порушення. У цьому контексті проявляється унікальний характер правозахисної діяльності держави, яка реалізується здебільшого в тісному контакті з недержавними інституціями. Нарешті, по-третє, загальним тлом ефективності правозахисту є заохочення, яке дозволяє побудувати інклюзивну й децентралізовану систему правозахисту, яка лише підтримується державою.

Правозахисна діяльність є складним механізмом, в якому задіяно мережу суб'єктів, як державних, так і недержавних, які взаємодіють у різних напрямках забезпечення прав і свобод людини. Роль держави в цьому механізмові має бути окреслена не тільки з точки зору змістовної характеристики правозахисної діяльності, але й з погляду необхідності постійного включення в цілісну інституційну мережу забезпе-

чення прав людини. Саме тому поряд з основним напрямом правозахисту – антидискримінаційним, важливо окреслити взаємодію держави з іншими суб'єктами цього механізму.

Своєрідним ідейним фоном, на якому вибудовується правозахисна діяльність держави, є включеність держави в контекст заохочення прав людини. Саме на цьому аспекті акцентується увага в Паризьких принципах (Паризькі принципи, які стосуються статусу національних установ, що займаються заохоченням і захистом прав людини) [1], які вимагають, щоби правозахисна діяльність держави супроводжувалася заохоченням прав людини. Паризькі принципи є стандартами, яких мають дотримуватися всі національні правозахисні установи, а також вони містять додаткові принципи, які застосовуються тільки до установ, які володіють «квазісудовими» повноваженнями. Заохочення прав людини полягає у створенні національної культури прав людини, в умовах якої процвітають терпимість, рівність і взаємна повага. Так, наприклад, правозахисні установи мають поширювати серед населення інформацію про права людини і сприяти взаєморозумінню та повазі кожному прав інших людей.

Таке заохочення може полягати в: 1) поширенні інформації серед населення через проведення інформаційно-просвітницьких кампаній; 2) підготовці кадрів як у цілому, так і для ключових груп, таких як неурядові організації, співробітники поліції, посадові особи пенітенціарних установ, військовослужбовці, журналісти та співробітники судових органів; 3) виданні публікацій, наприклад, щорічних і спеціальних доповідей; 4) проведенні семінарів і практикумів; 5) розробці учбових програм для шкіл від рівня початкової освіти до рівня середньої освіти й навчання на більш високому рівні в партнерстві з органами освіти; 6) заходах за участю засобів масової інформації, випуску прес-релізів і проведенні прес-конференцій. Крім того, національні правозахисні установи можуть також виконувати роль національного сховища або архіву для документації з прав людини та інших документів, які мають серйозні наслідки для прав людини. Ця робота може проводитися за підтримки внутрішніх архівів або центрів документації, які систематично здійснюють збір і класифікацію даних про права людини, причому не тільки в службових цілях, але й для студентів, юристів, неурядових організацій та громадськості в цілому [2, с. 21–22].

З усіх цих напрямів найбільш фундаментальне значення належить освітньому. Зміст освітніх програм, серед іншого, має бути спрямований на вироблення критичного мислення у громадян. Таке мислення передбачає здатність ставити під сумнів будь-яке переконання, твердження чи аргумент і готовність прийняти лише ті з них, які відповідають розумним вимогам щодо послідовності й обґрунтованості. Підготовка такої спроможності потребує розвитку логічного мислення у людини, а також прагнення перевіряти те, що вона чує або читає на предмет узгодженості міркувань, точності фактів і правильності суд-

жень. М. Нуссбаум підкреслює, що критичне мислення має надзвичайно важливе значення для виховання гарного громадянина в суспільстві, що має якимось справлятися із присутністю людей, які відрізняються за етнічною приналежністю, кастою та релігією. Шанс на адекватний діалог між культурними кордонами з'являється тільки тоді, коли молоді громадяни знають, як у принципі брати участь у діалозі та обговоренні [3, р. 388].

Переходячи безпосередньо до напрямів, за якими держава здійснює свою правозахисну діяльність, необхідно зауважити, що в основі її лежить, безумовно, антидискримінаційний. Проблематика протидії дискримінації вже тривалий час складає невід'ємну частину так званого права прав людини (*human rights law*) й утворює окремий інститут права недискримінації (*non-discrimination law*) [4, с. 12].

Дискримінація (від лат. *discriminatio* — розрізнення) полягає у відхиленні від стандарту загальної рівності, наданні суб'єктам виходячи з будь-яких відмінностей різного захисту з боку закону чи суду, запровадженні різних прав, свобод і обов'язків за ознаками раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних та інших переконань, етнічного й соціального походження, майнового та іншого стану. Право всіх людей на рівний захист від такої дискримінації як логічне продовження ідеї рівності всіх людей у своїй гідності й правах було передбачене у статтях 2 і 7 Загальної декларації прав людини 1948 р. [5, с. 24].

Співпрацю з неурядовими організаціями щодо дотримання принципу недискримінації умовно можна розділити на такі види спільної діяльності: 1) аналіз чинної нормативно-правової бази або проєктів нормативно-правових актів (громадська експертиза) та розробка норм і правил, які б дозволили органам державної влади уникати дискримінації та нерівного поводження в своїй роботі; 2) навчання працівників органів державної влади та місцевого самоврядування дотримання принципу недискримінації та рівності, запобігання та протидії дискримінації; 3) збір даних про індивідуальні випадки дискримінації та моніторинг ситуації в певних сферах та/чи щодо окремих груп; 4) проведення опитувань і наукових досліджень; 5) просвітницька діяльність, зокрема спрямована на виховання толерантності та поваги до розмаїття та підвищення правової обізнаності про можливості захисту від дискримінації [6, с. 44–47].

Підсумовуючи, можна зазначити, що правозахисна діяльність сучасної держави все більшою мірою переорієнтовується на створення інклюзивних і полісуб'єктних моделей правозахисту. Держава, все ще перебуваючи в центрі механізму захисту прав людини, починає сприяти децентралізації правозахисту шляхом, по-перше, створення умов для попередження порушень прав людини, на що насамперед націлено антидискримінаційну діяльність сучасної держави; по-друге, взаємодії з недержавними суб'єктами правозахисту; по-третє, заохочення станов-

лення неправових культурних контекстів, в яких права людини набувають більш гармонійного соціального звучання.

Список використаної літератури:

1. Принципи, які стосуються статусу національних установ, що займаються заохоченням і захистом прав людини [Паризькі принципи]: Додаток до Резолюції 48/134 Генеральної Асамблеї ООН від 20 грудня 1993. URL:<http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/international-cooperation/international-instruments/paris-principles.html>
2. Национальные правозащитные учреждения. История, принципы, роль и функции. Серия материалов по вопросам профессиональной подготовки № 4 (Rev. 1). Нью-Йорк, Женева: Управление Верховного комиссара ООН по правам человека. 2010. 211 с.
3. Nussbaum M. C. Education and Democratic Citizenship: Capabilities and Quality Education. *Journal of Human Development*. Vol. 7:3. P. 385–395.
4. Христова Г. Позитивні обов'язки держави у сфері протидії дискримінації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 4 (75). С. 11–20.
5. Погребняк С. Роль принципу недискримінації в загальній концепції рівності. *Вісник Академії правових наук України*. 2007. № 3. С. 23–34.
6. Пономарьов С. Ю., Федорович І. Ю. Запобігання та протидія дискримінації в Україні: посібник для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування. К.: Міжнародна організація з міграції, Представництво в Україні, 2014. 74 с.

ДЖУРАЄВА ОЛЕНА ОЛЕКСІЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВІ ЗАСАДИ КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

У сучасній науковій літературі при визначенні поняття «функції держави» дослідники здебільшого акцентують увагу на виокремленні основних напрямів її впливу на різноманітні сфери і галузі суспільного життя з метою забезпечення їх стабільного розвитку, а отже, і належного рівня законності та правопорядку в публічно-приватному житті. Цим підходом, безумовно, не обмежується вся палітра доктринальних визначень цього складного загальнотеоретичного поняття, яке може тлумачитися також, зокрема, через вираження сутності держави шляхом забезпечення системи відповідних соціальних інтересів, як засіб вирішення державою практичних завдань у процесі суспільного